

3.

İkdam, 26 Teşrinievvel 1919: "İstanbul'da Amele Hareketi Başlıyor"

689

Ferah'taki içtimâ hakkında bir mütalâa - Amele kaç meb'us çıkarabilirdi - İntihabat karşısında amelenin vaziyeti

Evvelki gün Ferah tiyatrosunda mühim bir amele içtimâı olmuştur. Bu içtimâın müzakeratı ve mukarreratı dünkü nüshamızda mufassalan munderic idi. TİCSF'nin teşebbüs ve daveti üzerine vâki olan bu amele içtimâı, bu amele hareketi, bizim hayat-ı umumiyemizde ehemmiyetle zikr ve kayda şayan bir hadisedir. Zira şimdiye kadar bizde, bu mahiyette olarak umum amelenin hukuk ve menafiini müdafaa ve muhafaza yolunda mürettep ve muntazam amele içtimâları vâki olmamış idi.

Payitahtımız, diğen büyük payitahtlar derecesinde büyük bir sanayi merkezi ve büyük fabrikalar mahalli değil ise de, yine Türkiye'nin en mühim bir imalât ve istihsalât merkezi olduğu için, binlerce, hatta onbinlerce amelenin karargâhıdır. Memleketin istihsalâtında en mühim bir rolü olan bu sınıfın, memleketin çark-ı istihsalâtını adalât ve pazularıyla çeviren ve medar-ı taayyüşlerini alınlarının teriyle kazanan ve iş kahramanlarından mürekkep olan bu sınıfın ehemmiyeti şimdiye kadar hiç kimse tarafından takdir edilmemiş ve onun haiz olduğu kudret ve ehemmiyet, bütün zimamdarın-ı umur nezdinde "hiçe sayılmış" idi.

Hatta daha birkaç gün evvel, mühim bir daire-i resmiye, Hafta Tatili Kanunu lâyihası münasebetiyle bu sınıf-ı mühimmi bir güruh-u ayyaşın olmak üzere mânâlandırılacak garip ve acayip bir takım mülâhazat serdine kadar varmış idi.

Filhakika bu sınıf dahi kendisinde esasen mevcut olan kudret ve ehemmiyeti, herkese gösterecek ve teslim ve tasdik ettirecek bir harekette bulunmamakta idi. Zira muntazam teşkilâta tâbi değildi.

Bu defa intihap münasebetiyle, memleketin bütün siyasi fırkaları ve cemiyetleri faaliyete başlayınca, bu sınıf-ı mühim dahi harekete geldi. Evvelsi gün Ferah tiyatrosunda vâki olan içtimâ, bu hareketin mühim bir tezahürü idi.

Bu içtimâda amele sınıfına mensup hatiplerin nutukları, o sınıfın ızdırabatını ilan eden protestolar ve inlemeler idi.

Amele sınıfı, kendi hukuk ve menafiini hâdim kanunların vaz'ını temin etmek üzere Meclis-i Millî'ye kendi mümessillerini göndermeğe şimdiki usul-ü intihabı pek mühim bir mâni gibi ad ve telâkki ettiğinden en evvel bu usul-ü intihabı protesto ile, intihap kanununun temsil-i nisbî esası üzerine tanzim edilmesini ve intihapçıların kendi reylerini doğrudan doğruya vermek usulünün ihtiyar ve kabul olunmasını talep ve iddia eylemektedirler.

Zaten içtimâda verilen mukarreratın birinci maddesi bundan ibaretti.

Amele sınıfı bu içtimâda, İstanbul'dan lâakâl 3 amele meb'usun intihap edilmesini iddia etmekte ve bu maksada vasıl olmak üzere her türlü teşebbüsattan geri kalmayacağını iddia etmektedir.

İçtimâ mukarreratı meyanında bulunan bu ifadelerden anlaşıldığına göre, İstanbul amelesi intihabata iştirak edecektir. Fakat kendisi için hakikaten iddia ettiği vechile İstanbul'dan üç amele meb'usu çıkarabilmek mümkün olacak mıdır?..

Eğer amele sınıfı daha evvelden mükemmel teşkilâtıyla intihap mücadelesine iştirak etmiş ve kendi kuvvet ve kudretini ve teşkilâtındaki intizam ve inzibatını diğer siyasi fırkalara teblim ettirmiş olsa idi, hakikaten kendi iddiası vechile üç veya iki meb'us intihap ettirebilirdi. Zira amele sınıfının kuvvet ve ehemmiyetini teslim etmiş olan siyasi fırkalardan bir takımları o kuvvetten istifade için, amele teşkilâtıyla müşterek bir intihap listesi için çalışmayı cana minnet bilirdi.

Fakat şimdi bu intihapta, amele teşkilâtının şimdiki hal ve vaziyeti ve intihabat mücadelâtına iştirakte biraz tehhür eylemiş olması, piş-i hesap ve mülâhaza-ya alınırca, amelenin bu intihapta muvaffak olması o kadar mümkün görünmemektedir. Maamafih bu intihapta muvaffak olamamak, amele hareketinin ehemmiyetini tenkis edecek bir netice değildir. İstikbalde bu sınıf, memleketin mukadderat-ı umumiyesinde ve hele hayat-ı iktisadiyesinde pek mühim roller ifasına namzet, mühim bir sınıf-ı âmil mahiyetinde bulunacaktır.

Ferah içtimâında nazar-ı dikkat ve ehemmiyete çarpan diğer mühim bir nokta dahi var idi ki, o da, bu amelenin, bir Sosyalist grubunun rehberliği ile hareket etmesi idi.

Zaten her memleket-i mütemeddinede amele fırkalarının erkan-ı harbiye heyetlerini münevver fikirli ve ciddi tahsil görmüş, Sosyalist akidesine tabi bir takım zevat teşkil eder ki, bu zevat o amele kitlelerinin "ideolog"ları yani mütefekkirleri ve akıl hocaları hizmetini ifa ederler.

Biz, bu ciheti dahi piş-i teemmüle alarak bizdeki amele teşkilâtının ve amele hareketlerinin bundan sonra asrî bir zihniyet ile idare edileceğine ve bu suretle bizdede ciddi Sosyalist fırkalarının teessüs edeceğine ve bu fırkaların kendi tarih-i tabiiyelerinde mış ve inkişaf eyleyeceklerine inanmak isteriz.

4. İkdam, 29 Teşrinievvel 1919: "Amele Murahhaslarının Dünkü İçtimâı"

İstanbul'daki fabrika ve darüssınaelerden 25 müesseseye mensup amele murahhasları intihabat için ne yolda icray-ı faaliyet edileceği hakkında ittihaz-ı mukarreat maksadıyla dün Salkımsöğüt'te Yeni Bursa Karaathanesinde içtima ederek hükümet nezdindeki teşebbüsâtı ve hususat-ı sairiyi icra zımında bir heyet tefrik etmişlerdir. Heyet-i mezkûre her fabrikaya mensup bir âzâ ile Sosyalist Fırkası murahhaslarından mürekkep bulunmaktadır.

İstanbul'da 300 bini mütecaviz amele sınıfının menafiini müdafaa ve intihabatta muvaffakiyetini temin etmek isteyen bu birlik murahhaslarından mürekkep heyet 25 Teşrinievvel Cuma günü Ferah tiyatrosunda münakit amele ve işçi kongresi mukarreatına tevfikân payitahttan en az üç Sosyalist meb'us çıkarmak arzusundadır. Birlik namına çalışmak üzere intihap olunan murahhaslar bu Çarşamba günü öğleden sonra saat birde yine aynı mahalde içtimâ eyleyeceklerdir.

5. İkdam, 30 Teşrinievvel 1919: "Sosyalist Partileri Birliktir"

Dün Millî Kongre heyet-i umumiyesi akd-i içtimâ etmemiştir.

Yalnız geçenlerde Ferah tiyatrosunda içtima eden amele partileri heyet-i umumiyesi "Türkiye Sosyalist Partileri Birliği" namıyla bir cemiyet teşkil etmişler ve muhtelif ^{Sosyalist} partilerinden mürekkep bir heyet Kongreye müracaat etmişlerdir.

Heyet İstanbul meb'usları meyânında üç Sosyalist meb'us intihap edilmesini 300 bin erbab-ı mesâi namına talep etmiştir.

Esat Paşa Millî Kongre namına Millî Kongre'nin kabul etmiş olduğu evsafı haiz bulunan namzetlerin Kongrece kabul edileceğini vaad etmiştir. Esasen Kongreye Türkiye Sosyalist Birliği'ni teşkil eden Sosyalist Fırkası dahil olduğundan onların göstereceği şahıslar da müzakere edilecektir.

İkdam, 31 Teşrinievvel 1919:

Furuk-u siyasiye murahhaslarının Millî Kongre'de içtimâ ederek meb'us namzetlerini tefrik ve tesbit eylemesi mukarrer iken, yalnız Çiftçiler Derneği, Millî İktisat, İşçi ve Amele Sosyalist Birliği ve Millî Türk Fırkası murahhasları toplanmışlardır. ... Cumartesiye [yarına] talik...